

MEMO / ADVIES

Aan: JK Consultancy
T.a.v. : mevrouw J.M.P. Kamp
Van: de heer ir. L.A.W. van Berkel

Datum: 14 oktober 2021
Betreft: Woordsestraat 1-3 Natuurinclusief Plan
Project: P201256

Geachte mevrouw J.M.P. Kamp,

Voor Woordsestraat 1-3 in de gemeente Wijchen hebben wij een plan voor de stedenbouwkundige en landschappelijke inpassing van de VAB-ontwikkeling uitgewerkt. In het kader van het KPI-traject is geconstateerd dat er nog een aanvulling wenselijk is voor wat betreft het puntje 'natuurinclusief bouwen'. De wijze waarop daaraan invulling gegeven kan worden op deze locatie, is in voorliggend memo uitgewerkt. In een vervolgfase kan e.e.a. nader worden gedetailleerd en aangevuld op basis van een nog uit te voeren ecologische quickscan, die evenwel pas bij een planologische procedure aan de orde zal zijn.

In voorliggende notitie is aangegeven op welke wijze ecologische waarden geïntegreerd worden in het bouwplan en in het landschapsplan.

Natuurinclusief bouwen

Op de locatie blijft de bestaande woonboerderij met 2 woningen en aangebouwde bijgebouwen behouden. De rieten kap op de hoofdbouw vormt een ecologisch meest waardevolle daktoepassing, die voortdurend wordt beheerd en onderhouden. De rieten kap en de zadel- en schilddaken op de aanbouwen verschillende overstekken, goten of druiplijnen, waaronder nestelmogelijkheden voor o.a. zwaluwen behouden blijven. Ook de verschillende oudere gevels, baksteen met deels openingen in stootvoegen, kleine gaten etc. bieden ruimte aan eventueel vleermuizen, mussen en insecten.

De nieuwbouw zal worden gerealiseerd in de vorm van vier vrijstaande woningen. Deze worden uitgevoerd in een landelijke woonstijl met bijpassende architectuur en detaillering, passend in dit buurtschap. Dit betekent o.a. toepassing van zadeldaken met ruime overstekken en traditionele bouwmaterialen. In het bouwplan worden natuur-inclusief oplossingen meegenomen zoals:

- Vleermuizen, mussen en zwaluwen: toegankelijke nokvorsten, gevelpannen en vleermuis- en huismuspannen bij pannendak, vleermuiskasten, nestplanken en nestkasten onder de overstekken en/of in de muur geïntegreerd voor vogels, open stootvoegen in de buitenmuur met toegang naar de spouw;
- Insecten: openingen in de gevel, insectenhôtels in gevelstenen geïntegreerd en insectentoegankelijke kieren, spleten en gaten in gevels, dakrandaansluitingen, etc. en toepassing van hout, waartussen insecten kunnen verblijven, bijvoorbeeld bij een gepotdekselde gevel.

Bovendien worden bestaande erfverhardingen en recentere stalgebouwen gesloopt, waardoor ruimte wordt gemaakt voor boerentuinen (zie hierna), die ecologisch veel meer divers en waardevol zijn dan de bestaande erfverhardingen.

Ecologische meerwaarde landschapsplan

In toenemende mate wordt een waardevol en aantrekkelijk landschap geassocieerd met een ecologisch rijk, natuurlijk gebied. Een hoogwaardige en gradiëntrijke, robuuste ecologische inrichting is daarmee onderdeel van een goede landschappelijke inrichting, naast dat dit een extra laag vormt in het ruimtegebruik. Tegelijkertijd wordt met de landschappelijke inpassing, gericht op gebiedseigen beplantingsstructuren en plantsoorten, een rijker, meer divers netwerk van groen gerealiseerd, dat als ecologisch raamwerk gebiedsversterkend is.

Zoals eerder onderzocht, maakt de planlocatie en de ruimere omgeving geen deel uit van ecologisch beschermde gebieden. Wel heeft het gebied zijn eigen intrinsieke ecologische waarde, die met dit plan versterkt zal worden. De belangrijkste

natuurwaarden in de ruime omgeving van het plangebied worden gevonden in wegbermen, slootkanten, bosjes en lijnvormige beplantingen, welke ook aanwezig zijn langs de bestaande wegen Rijdtsestraat en Woordsestraat.

De cultuurgronden binnen deze straten en het grotendeels verharde erf bij de bestaande boerderij hebben door het moderne agrarische gebruik nog slechts een gering belang voor weide- en akkervogels. Vooral de erven in de omgeving vormen voor vele soorten vogels van het kleinschalige agrarische cultuurlandschap een belangrijke broedplaats. Ook onderhavig erf zal daarvoor versterkt worden.

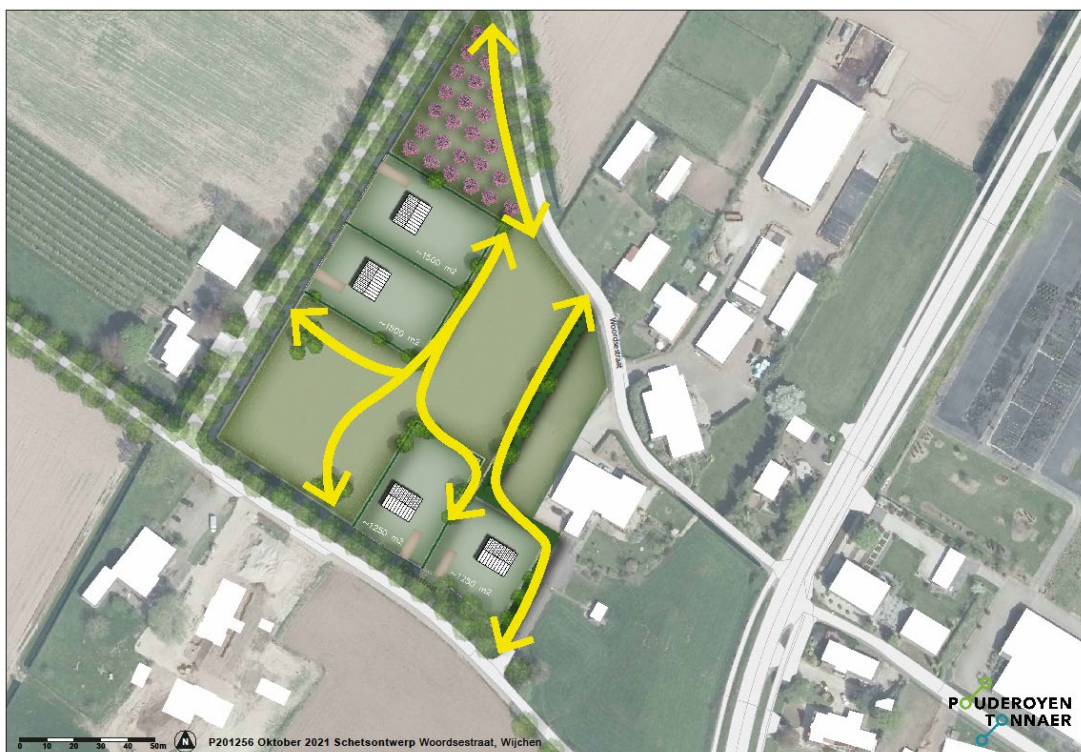
Hierna is het landschapsplan weergegeven dat voor deze VAB-ontwikkeling is uitgewerkt. Daarin zijn gebiedseigen landschapselementen bijeengebracht tot een samenhangende nieuwe landschapsstructuur rond een gezamenlijk erf van woningen. Om de ecologische waarde te versterken worden de landschappelijke maatregelen zoals hierna weergegeven en beschreven tevens met de volgende ecologische doelstellingen gerealiseerd.



Lijnen in het landschap

Momenteel vormt de laanbeplanting langs de Rijdtsestraat een gefragmenteerd, doodlopende ecologische structuur als oriëntatielijnen voor o.a. foeragerende vleermuizen, insecten en vogels. Daarnaast zijn deze lijnen monotoon qua structuur en soortensamenstelling. Met voorliggend plan worden verbindingen en doorlopende route gesloten en worden meer diverse randen toegevoegd, waardoor migratie- en foerageermogelijkheden sterk toenemen. De te realiseren ontbrekende schakels zijn in onderstaand beeld aangegeven en betreffen:

- Verspreid staande solitaire bomen en boomgroepen in de weide;
- Robuuste struweelhaag met enkele boomvormers, noord-zuid, tussen Wordsestraat en Rijdtsestraat, midden door het erf;
- Boomgaardrand, en haagbeplanting als verbindende schakel tussen voornoemde struweelhaag en de dubbele laanbeplanting noordelijk langs de Wordsestraat.



Fruitbomen, notenbomen en lindes

Hoe klein ook; notenbomen en lindes in de weide en tuinranden en de boomgaard met hoogstamfruitbomen in de noordflank van de planlocatie zijn vanuit ecologische optiek een zeer waardevolle toevoeging in het landschap. Muizen en andere kleine zoogdieren profiteren van het valfruit en de noten. Soorten als egel, konijn, haas en ree kunnen foerageren in het bloemrijke grasland in de ondergroei. Voor vleermuizen kunnen de randen van de boomgaarden en rond de solitaire bomen – juist op deze plek samen met het bebouwde erf – een sluitstuk vormen in oriëntatielijnen in het landschap van opeenvolgende erven. Vogels vinden hier hun voedsel, schuil- en broedplaatsen. Dit geldt ook voor vele insecten, vlinders etc., waarvoor fruitbomen en lindes belangrijke waardsoorten zijn. De combinatie van hagen en de fruitbomen in de boomgaard, die meer schaduwrijk en vochtig is dan de bezonde erven, zal ruimte bieden aan vocht- en schaduw minnende kruidachtigen. Te denken valt aan soorten zoals hondsdrif, vogelmuur, ridderzuring, witte klaver, pinksterbloem, scherpe boterbloem, speenkruid, veldzuring etc. Om deze groeiplaatsfactoren te versterken, kan overwogen worden het dakwater van de gebouwen af te voeren naar de erfranden en juist daar te laten infiltreren.



Hagen

De hagen rond het erf vormen lijnvormige dichte groenelementen die talloze vogelsoorten, kleine zoogdieren en insecten een schuilplaats, broedplaats en foerageerplaats bieden. De afwisseling van lagere en hoge hagen en de directe aansluiting op de boomgaard en bomenrijen langs de Woordsestraat en Rijdtsestraat en de gevarieerde boerenerfinrichting, leidt tot ecologisch waardevolle gradiënten en overgangen. De hagen geven verbinding aan de verschillende landschapselementen op en rond het erf, waardoor het erf en directe omgeving leefgebied kunnen vormen voor talloze diersoorten.

De hagen en struwelen bestaan uit een mengsel van gebiedseigen beplantingen passend bij de standplaats met bloemdragende en vruchtdragende struik- en struweelsoorten zoals sleedoorn, hazelaar, kornoelje, veldesdoorn en diverse soorten wilgen (geoorde wilg, grauwe wilg, kraakwilg en schietwilg). Meer diversiteit wordt bereikt door groepsgewijs bijmenging toe te passen van bloeiende en besdragende soorten, zodat de landschappelijke en ecologische waarde wordt versterkt. Toegepast kunnen worden: egelantier, sporkehout, gewone vlier, kardinaalsmuts, krent en mispel.



Bloemrijke weiden in bufferzone

In de weiden rond het boerenerf zullen drogere vormen van fauna- en kruidenrijke graslanden tot ontwikkeling worden gebracht. Door beplanting (zie hiervoor), zullen gradiënten ontstaan tussen natte en drogere standplaatsen en zon- en schaduwplaatsen, waardoor als vanzelf ook een gradueel verloop in de plansoorten zal ontstaan. Fauna- en kruidenrijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden, vochtig hooiland of glanshaverhooiland behoren. Immers is ter plaatse de bodem door historisch landbouwkundig gebruik te rijk aan nutriënten. De vegetatie kan gegeven de groeiomstandigheden behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Het grasland wordt extensief beheerd.

Het beheertype Fauna- en kruidenrijk grasland kan voorkomen op diverse bodems van vochtig tot droog en heeft doorgaans een (matig) voedselrijk karakter. Fauna- en kruidenrijk grasland komt in vrijwel alle landschapstypen voor. Toch is het areaal de laatste veertig jaar enorm afgenomen door de gangbare landbouwpraktijk: sterke bemesting gecombineerd met periodiek doodspuiten van de grasmatten en opnieuw inzaaien met hoog productieve grasvariëteiten. Het nu in te zaaien kruidenrijk grasland zal een tijdelijk fase zijn. Na verloop van jaren zullen de benodigde abiotische omstandigheden voor schraallanden geleidelijk verbeteren en zal de natuurwaarden en zeldzaamheid van het grasland geleidelijk toenemen. Fauna- en kruidenrijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Fauna- en kruidenrijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren.



Boerenerf

Het boerenerf rond de bestaande en te realiseren woningen biedt, door zijn verscheidenheid aan planten, bomen, struiken, hoekjes, schuren en ruigten, aan vele planten en dieren een plaats om te schuilen, te foerageren of om zich voort te planten. Denk bijvoorbeeld aan zwaluwen, kerkuilen, zaadetende en insectenetende zangvogels, vleermuizen, kikkers, padden en salamanders (bij een tuinvijver of poel), egels, hermelijnen en wezels. Ook veel planten, struiken en bomen vinden een eigen plekje op het boerenerf. Bloemrijke randen, ruigtes met braam, de begroeiing van taluds langs sloten en hagen zijn daar een voorbeeld van.

De erfbeplantingen zijn met name in de open gebieden van groot belang voor de flora en fauna. Door hun verscheidenheid in hoog-laag en dicht-open vormen ze in de meer open een grootschalige agrarische omgeving rond buurtschap Lunen een uitstekende schuil- en foerageerplaats. Ze zijn te beschouwen als eilandjes van opgaande beplanting in een open landschap. Deze eilandjes worden met elkaar verbonden door middel van verbindingzones (sloten, bermen, perceelsranden en houtwallen en -singels).

De erven kunnen ook fungeren als tijdelijke verblijf- en rustplaats langs verbindingzones tussen meerdere erven. De afstanden tussen natuurgebieden zijn vaak groot en voldoende "stepping stones" en kunnen deze gebieden verbinden. Zo wordt voorkomen dat de natuurgebieden eilanden worden die onbereikbaar zijn voor flora en fauna.

Fauna

De toe te passen inheemse hagen, bomenrijen, solitaire bomen en fruitbomen, maar ook de droge fauna- en kruidenrijke graslanden en de boerenerven zijn waardevol als schuilgelegenheid, foerageergebied en migratielijnen in het landschap voor talloze diersoorten, zoals vogels, zoogdieren, insecten, vlinders etc. Binnen het boerenerv zullen aanvullende voorzieningen worden gerealiseerd die het rijke ecologische leven verdergaand versterken, zoals de plaatsing van enkele insecten- en bijenkasten, takkenrillen en ook zullen de bloembedden deels braak gehouden worden als open zand, met veel licht en warmte, voor meer variatie in bodem- en vegetatiestructuur; randjes en open zand voor aan zandbodem gebonden insectensoorten, zoals bijenwolf, heidezandbij, heideviltbij en graafwespen en hun parasieten.

Bloemrijke graslanden trekken veel algemene soorten aan zoals insecten (vlinders, bijen, hommels, zweefvliegen, sprinkhanen en kevers), die op hun beurt weer insectenetende vogels aantrekken. Insectenrijke graslanden langs struweelranden of bomenrijen zijn jachtplekken voor vleermuizen. Bloemrijke graslanden vormen het leefgebied van diverse zoogdieren, zoals (spits)muizen, konijn, haas en egel.

Daarnaast zullen er in het plangebied enkele inrichtingsmaatregelen getroffen worden die voor specifieke soorten (maar ook voor andere soorten die vergelijkbare biotoopeisen stellen) een meerwaarde vormen:

- Steenuil: realisatie foerageergebied door extensief maaibeheer, kruidenzomen, planten met bessen/noten/vruchten in de hagen en op enkele plaatsen in de hagen hoge paaltjes (zitplaatsen) niet dicht langs de weg (donkerte en rust);
- Kerkuil: realisatie foerageergebied door open plekken met korte vegetatie, kruidenzomen, struweel, planten met bessen/noten/vruchten, paaltjes als zit- en uitkijkpost, houtstapels, takkenrillen;
- Kleine marters: realisatie van foerageergebied aan de randen van het terrein bij en onder struiken/hagen, plekken met hoge bloemrijke vegetatie, dichte begroeiing, rommelhoekjes, takkenrillen;
- Das: realisatie van foerageergebied in het grasland met delen met een korte vegetatie, struiken met bessen/noten/vruchten, struiken/hagen en de appelgaard met valfruit;
- Bijen en zweefvliegen: insectenhotel in de fruitgaard, foerageergebied door toepassing van stuifmeel- en nectarbloemen, extensief en gefaseerd maaibeheer, vergraafbare open zandgrond in de zon (onder/aan de rand van hagen en op bezonde randen);
- Grondgebonden zoogdieren (egel, konijn): leefgebied, verblijfplaatsen in kruidenzomen, extensief maaibeheer, struweel, takkenrillen, heggen en hagen;
- Vleermuizen: realisatie foerageergebied in kruidenzomen, struiken/hagen.

Aan de rand van de boomgaard worden gespreid vier palen als uitkijkpost voor de steenuil en andere vogelsoorten geplaatst en in de fruitgaard een bijenhotel en uilenkast.

Extensief en ook gefaseerd maaibeheer (deels korter gemaaid en deels ruiger) draagt bij aan de soortenrijkdom in zowel flora als fauna. Het bewust laten liggen/aanbrengen van (delen van het) snoeihout aan de rand van de boomgaard en in het verlangde van hagen is ook van belang voor het bevorderen van biodiversiteit. Houtrot trekt schimmels en daardoor insecten aan. De insecten dienen als voedsel voor onder andere vogels, vleermuizen en grondgebonden zoogdieren.

Door het inzaaien en inplanten van een variëteit aan soorten, wordt de huidige monocultuur in vegetatie geleidelijk vervangen door een meer divers, ecologisch robuust vegetatiepakket. Daarmee ontstaat een basis voor meer soortenrijkdom. Dit is alleen al voor de locatie zelf van waarde, maar ook als ecologische stapsteen naast andere lijnen en elementen van ecologische waarde in deze omgeving.

Slotnoot

Wij hebben nog de 'Ecologische quickscan Rijdtsestraat 7, Wijchen (uitgevoerd In het kader van de natuurwetgeving (2013) voor het destijds vervaardigde bestemmingsplan) nagelopen. Deze is wat gedateerd, maar geeft geen aanleiding voor verwachting beschermde soorten in het gebied. Evenwel zal, als in de inleiding aangegeven, bij de planologische procedure van de wijziging van de bestemming naar wonen op deze locatie ook een quickscan flora en fauna worden uitgevoerd, die zou kunnen leiden tot additionele ecologische maatregelen die wellicht nog niet benoemd zijn in voorliggend memo.

Hopende u voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,
Pouderoyen Tonnaer



de heer ir. L.A.W. van Berkel



0 10 20 30 40 50m



P201256 Oktober 2021 Schetsontwerp Wordsestraat, Wijchen

POUDEROYEN
TONNAER